Dum apud doctissimos et prestantissimos viros ꝗ verā naturaz et historiaz tradiderūt de mūdi fabrica: ac prima hominū generatione: duplex opinio ferē: a priscis enim illis trib⁹ sumpto initio: scribem⁹ breuissime q̃ntū in tā remotis (ꝓpter ātiq̃tatē) reb⁹ licebit. Quidā mūdū ingenitus: et incorruptibilez: et genus humanum ab eterno extisse neqꝫ habuisse ortus principiū sensere. Quidam genitum corruptibilemqꝫ arbitrati: ⁊ homines dixerūt generatōnis inicium tempore esse sortitos. Et greci viri clarissimi qui historias collegerūt: affirmarūt. Unā ante iniciū omniū celi ⁊ terre cūctis simul ꝓfusis formā fuisse: postea disseparatis: diuisisqꝫ molibus cepisse mundū hunc ordinez quem videmus. Aerem hūc motu ꝓtinuum et igneam ptem cuius superiora loca ꝓpter leuitatē aiūt appetiuisse: Qua ex causa solem ac stellarū multitudine volutōne totius circūferri: Partem autē turbidam atqꝫ terrestrem vnacum humidis ad infima loca ob grauitatez descendisse quecum mixta essent. ex humidis quidē mare effectū. Ex durioribus vero terram lutosam euasisse: ⁊ omnino mollem. hec primum cum solis ardore densior euasisset: in quibus putredines tenui cōtecte pellicula sint excitate. Erupisse tandem ab illa colluuie varias animantiū formas quorum ea quo maiorem calorez sortita sunt in superiorē regionem volatilia abierūt: siccioza ⁊ grauioza: serpentia ac terrestria euaserunt animantia. Naturam aquosam nacta in sui generis elementum delata sunt. Terra deinceps tum solis ardore tum ventis arefacta: mutua ꝓmixtione sexuū pfectioza generant. Hoc Euripides Tragicus Anaxagore physici discipulus ita se habuisse testatur. Eodem modo homines a principio genitos dicunt. In agris pastum querentes. siluestri ⁊ incondita vita vixisse quibus herbe ⁊ arborū fructus vltro victum prebuerunt. In huius deniqꝫ enarratōne cum per multos elaborasse latinos grecosqꝫ videmus: preterea chaldeos et hebreos veteres nouosqꝫ. Relictis igitur antiquis erroribus Archana Moseos volumina de mundi fabrica: ⁊ celebratis illis operibus sex dierum pluſtrabimus. Quibus totius nature secreta cōtinent. Nam moyses ꝓpheta ac historicorum pater deo plenus: ac celesti dictante spiritu totius magistro veritatis: excepit hec oia. Quem cum nostrorum: tum suorum: tum gentium deniqꝫ testimonia prorsus humane sapientie: doctrinarumqꝫ omnium et litterarum cōsultissimum prodiderunt. Apud hebreos Salomonis liber: cui sapia titulus: in quo vir nature rerum interpres se illiusmodi disciplinā de mosayce legis penetralibus accepisse fatet. Sunt apud nostros Lucas ⁊ philon autores grauissimi: illū in vniuersa egyptiorum doctrina fuisse eruditissimū. Sed ⁊ hermippus attestat Pythagoram de mosayca lege plurima in suā philosophiā transtulisse. Notū illud Numenij philosophi: nō aliud esse platonē q̃ atticū moysez. In primordio deniqꝫ sui operis de natura: de totius opificio mūdi velut agri cuiuspiam thesauri: omnis vere philosophie defossi sunt. Factūqꝫ in primis hoc in hac parte: vbi de rerum omniū emanatōe a deo de gradu: de numero: de ordine partium mundanarū altissime philosophat. Propterea fuit decretum veterum hebreoꝝ. Cuius etiā meminit Hieronymus: ne hanc mūdi creatōez quisqꝫ: nisi matura iam etate attingeret. Que aūt sup hoc libro viri sanctissimi Ambrosius ⁊ Augustinus. Strab. item ⁊ Beda ⁊ Remigius. Et ex iunioribus Egidius ⁊ Albertus. Que item apud grecos Philon. Origenes. Basilius. theodoric⁹. Appollinarius. Didimus. Genadius. Crisostomus ⁊c. scripserunt intacta penitus a nobis relinquent. De his item que vel Jonethes vel Anchelos vel Symeon antiquus chaldaice tradiderūt: vel ex hebreis aut veteres Eleazarus. Aba iohannes. Neonius. Isaac. Joseph: aut iuniores Gersonides. Sadias. Abraam ⁊c. ꝓscripserunt: nullam nos in pſentia mentōnem habebimus. Afferemusqꝫ ꝑ modum epitomatis. Ex moyse seriem sex dierum: de diuina mundi fabrica: de qua in archanis sancte religionis literis traditur.

Exordsus igitur deus fabricam mundi illum primū ⁊ maximū filium prefecit operi immenso. Eoqꝫ simul et cōsiliatore vsus est ⁊ artifice: in excogitandis: ornandis: faciendisqꝫ rebus: qm̃ is prudentia et rōne: et potestate perfectus est. Nec querendū ex quibus ista tam magna: tam mirifica opa deus fecerit. Oia enim fecit ex nihilo. Quanto igitur rectius est omissis insensibilibus ⁊ vanis: oculos eo tēdere vbi sedes: vbi habitatio est dei veri: qui terram stabili firmitate suspendit: qui celum distinxit astris fulgentibus: q̃ solē rebus humanis clarissimū ac singulare lumen in argumentum sue ac vnice maiestatis accēdit. Terris autem maria circumfudit: flumina sempiterno lapsu fluere precepit: iussit et extendi campos: subsidere valles: fronde tegi siluas: lapidosos surgere montes: que vtiqꝫ omnia nō iupiter fecit: sed ille opifex rex mūdi melioris origo: qui vocat deus: cuius p̃nciplū qm̃ nō potest comprehendi nec q̃ri debet. Satis est homini ad perfectam prudentiam: si deum esse intelligat: vt suscipiet ⁊ honorificet communem parentez generis humani: ⁊ rerum mirabilium fabricatorem. Tres mundos figurat antiquitas: supremum omniuz vltra mundanum: quem theologi angelicum: philosophi autem intellectualem vocant. Proximum huic celestem: postremum omniū sublunarem: hūc quem incolimus: hic tenebrarum mundus: ille aūt lucis: celum ex luce ⁊ tenebris temperat. Est et preter tres quartus alius mundus: in quo ⁊ ea omnia inueniātur que sunt in reliquis: hic ipse est homo. Tritum in scolis verbum est esse hominem minorem mundum: in quo mixtum ex elementis corpus: ⁊ celestis spūs: ⁊ plantaz anima vegetalis: ⁊ brutoz sensus: et ratio et angelica mens: ⁊ dei similitudo conspicit. De his quatuor mundis moyses sufficienter disseruit: vt deus opifex disposuit: vt vere scriptura hec Moseos imago mundi expressa sit: quemadmodum leginus etiaz ei preceptum in monte: vbi hec didicit: vt oia faceret ꝑm exemplar quod in monte viderat. Quid tandem mosaica littera de celebratis operibus sex dierū edocet: cursim absoluemus.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Sūt ipse mādauī
Ipse dīxit et facta sūt
Dīxit
et facta sūt

IN principio creauit deus celum et terrā. Terra autem erat ina
nis ⁊ vacua: ⁊ tenebre erāt sup faciem abissi: et spūs dñi ferebat sup aq̄s. Moyses diuinus ꝓpha
atq̄ historic⁹. q̄ troianū bellū septingētis fere ānis antecessit edocet: quō de⁹ machinator constitu/
torq̄ rer. cū hoc op⁹ adoriretur: fecit ꝑmū oīm celū: et ī sublime suspēdit: qd̄ eet sedes ipsi⁹ dei ꝯditoris: de/
inde terrā fundauit: ac celo subdidit. Tenebras aūt cōstituit ī terra. Nihil em̄ ꝑse ꝯtinet lumīs: nisi accipiat
a celo. In q̄ posuit lucē pennē: ⁊ superos ⁊ vitā ꝓpetuā. Et ꝯ in terra tenebras: ⁊ inferos: ⁊ mortē. Moy/
ses vo cū deū creasse ꝯmemorat tres errores Platonis. s. Arestotilis ⁊ epicuri elidit. Plato em̄ ab eterno
deū ydeas ylen. Et in ꝑncipio de yle mūdū fuisse factū testat. ylen greci ꝑmā materiā rer nō formatam ap/
pellāt. Qua visibilia hec elemēta formata sunt. q̄ q̄dā ꝯcordia ꝯueniūt. Aiūtq̄ ceteri de materia ⁊ forma:
aut de athomis factis fuisse: de⁹ tñ mūdū sine ꝑiaceti ⁊ ꝑpata materia creauit: cū prudētissim⁹ esset ad exco
gitādū: ⁊ ad faciēdū solertissim⁹ anteq̄ ordiret hoc op⁹ mūdi. qm̄ pleni ⁊ ꝯsummati boni fons ī ipo erat:
vt ab eo bono tāq̄ riu⁹ oriret. Angelos ī ꝑncipio oīm creaturar ꝑmordiales fecit. ⁊ ex eo qd̄ ñ ē: qr ꝑ eter
nitatē fort ē: ꝑ fortitudinē ptāt imēse: q̄ fine ac mō caret: sic vita facturis. Quid ergo mirū si facturus mū
dū: ꝑus materiā de q̄ faceret ꝑpauit: ex eo qd̄ nō erat. Qd̄ intellexerūt forte ⁊ sarraceni dicentes. Eductos
ãgelos a deo de tenebris ad lucē: adīpletosq̄ eterna leticia. In q̄busdā tñ indolis diuīe stirpis nō ꝑmāsit.
Auctorē hui⁹ rei ex bono ꝑ se malū effectū greci diabolū appellant: nos crimīatorē vocam⁹. Terra erat ina
nis (vt trāstulit diu⁹ Hiero. vl' vt septingēta) inuisibil' ⁊ īcōposita: Quā ꝑ sui ꝯfusiōe abyssum vocat: quā
⁊ greci chaos dicūt. Abyssum vocat terrā. i. materiā trino dimēsu ī altissimas profunditates extensam: de
hoc etiā Ouidi⁹ meminit. Ante mare ⁊ terras ⁊ qd̄ tegit oīa celū. En⁹ erat toto nature vult⁹ in orbe. Quē
dixere chaos rudis indigestaq̄ moles. Nec q̄q̄ nisi pōdus iners: ꝯgestaq̄ eodē. Nō bene iūctarū discor/
dia semina rerū. Nullus adhuc mūdo ꝑbebat lumina titan. Et spūs dñi: organuz diuine artis ferebat sup
aquas: vt volūtas architecti cū cuncta ad faciendū disponit. Cū perfecta sint opa dei. Creatio rer senario
numero explicatur. Cuius partes. vnū: duo: tria sunt. que in trigonū surgāt. In primo creationē. In se/
cundo ⁊ tercio dispositionē. In reliquis ornatum Moyses per opera sex dier ostendit.

De opere prime diei.

Dixitq; deus fiat lux. Et facta ē lux. Et vidit deus lucez q̄ esset bona. Et diuisit lucē a tenebris. Ap
pellauitq; lucē diem. Et tenebras noctē. Factūq; ē vespere ⁊ mane dies vnus. Moyses mirū arti
ficiū diuina nō hūana industria totī nature secretis apte cōueniēs in suo libro ostentat. q̄ oēm do
ctrinā ⁊ eloq̄ntiā ⁊ ingeniū supat. Gloriosus ēm de⁹. q̄ ē vera lux. lucēq; diligēs. oīa in luce faciēs. Mūdi fa
bricā a luce rectissime inchoauit. Que trib⁹ dieb⁹ vsq; ad q̄rtā (in q̄ luminaria formata sunt) circuitu suo diem
naturalē pegit. Extatq; nobilissimū corpor spūali creature finitimū atq; optimū. suā pulcritudinez maxīe
cōicans. Cū pūct⁹ minim⁹ totī mūdi spaciū repleat. Ideo lux sola ē. q̄ mūd⁹ tot⁹ bon⁹ ⁊ pulcer ē: p īmun
daq; sine corruptōne trāsiēs. Et merito lucē vidit qm̄ bona. Cū nihil aliud sit q̄q; p̄mi boni imago tenuis ⁊
vmbratilis similitudo. Statim tractāte spū aq̄s illas ⁊ puadente sbiectū iussu dei artificis exorta ē lux decus
⁊ splendor: vt nubes lucida supiores mūdi ptes sua claritate illuminās. vt in diluculo fieri solet: p modū
solis agitata: supī⁹ emisperiū: ⁊ vicissim inferī⁹ illuminās. Et postea diuisit: vt tenebre ⁊ lux diuersa emi
speria vendicarēt. Appellauit lucē diē a claritate q̄ purgat tenebras: tenebras a nocēdo noctē. ne oculi vi
deant. Secundū hay ptiū dimēsionē diē fecit ⁊ noctē. q̄ spacia ⁊ orbes tēpor ppetuos ac volubiles quos
vocam⁹ annos alterna p vices successione ꝓficiāt. Ac factū ē dies vn⁹: q̄ fuit p̄m⁹ dies seculi: nō p̄m⁹ diez
oīm ideo nō p̄m⁹ ꝗ vn⁹ noiat⁹ ē. Et sic eo die fecit de⁹ materiā informē. Angelos. Celū. lucē. terrā. aquā ⁊
aerē ⁊c. Ipī⁹ q̄z terre binas ptes ōrias inter se diuersasq; ꝓstituit. s. orientez occidentēq;. Ex q̄bus oriens
deo accēsēt. qz ipe lumīs fons ⁊ illustrator ē rez. Et qd oriri nos faciat ad vitā sempiternā. Occidēs autē
ꝓturbate illi pueq; mēti asscribit. qd lumē abscōdat. qd tenebras sp inducat. Et qd hoīes faciat occidere ⁊
interire pctis. Nā sic lux oriētis ē. In luce aūt vite ratio vsat. sic occidētis tenebre sunt. In tenebris autē
mors ⁊ interit⁹ ꝓtinet. Deīde alteras ptes eadē rōe dimēsus ē: meridiē ac septētrionē: q̄ ptes illis duab⁹
societate iungūt. Ea ei q̄ ē sol' calore flagrātior, pria ē: ⁊ coheret oriēti. At illa q̄ frigoribus ⁊ ppetuo gelu
torpet. eiusdē ē cui⁹ extrem⁹ occasus. Nā sic ōrie sunt lumini tenebre: ita frig⁹ calori. Ut igit calor lumini ē
primus: sic meridies oriēti: vt frig⁹ tenebris. ita plaga septētrionis occasui. Hec omnia opus quarte diei
vberius manifestabit.

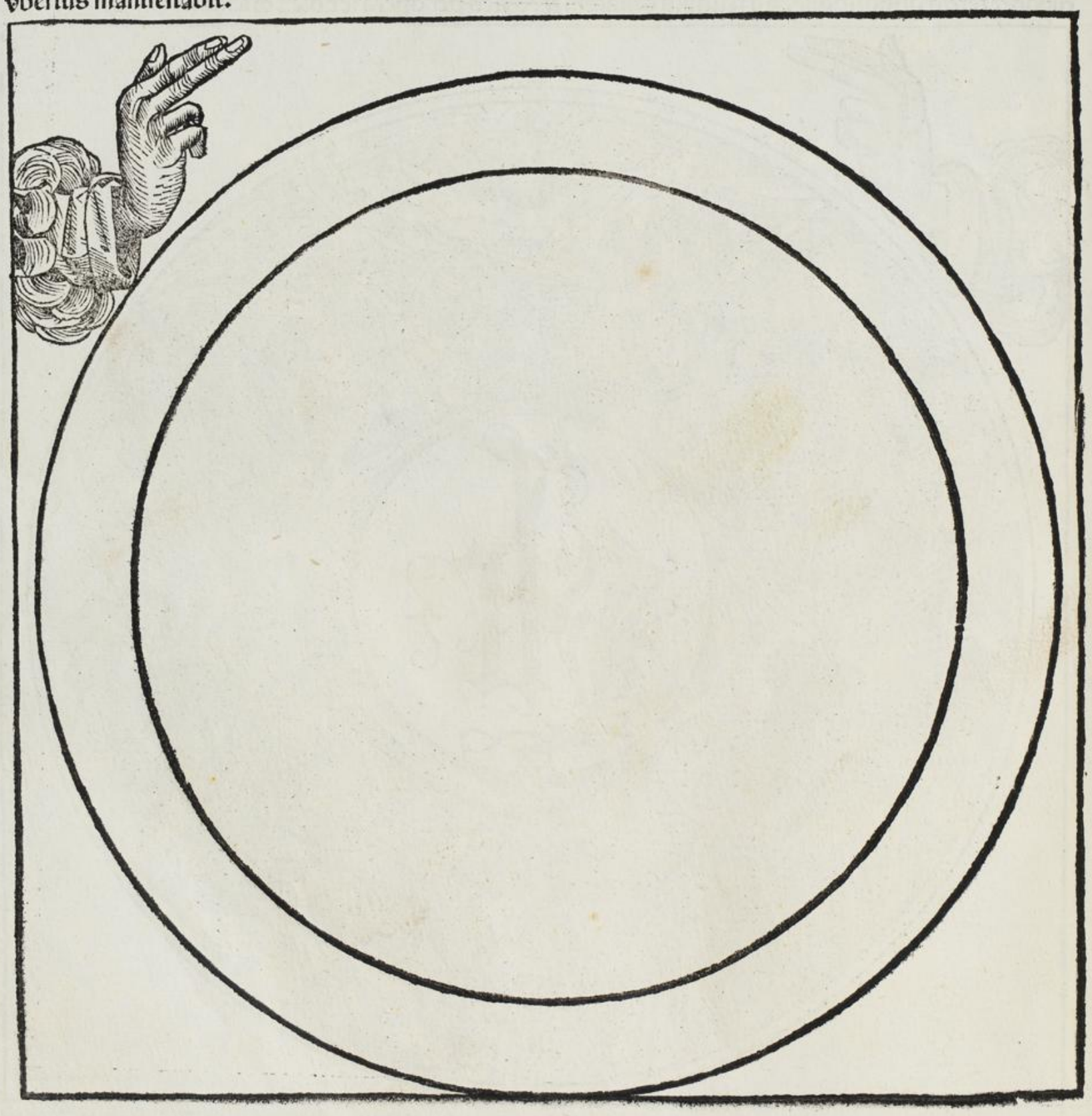

Secundo die dixit deus. Fiat firmamentum in medio aquarũ: et diuidat aquas ab aquis: vocauitq; firmamentum celum. Prophetam de celestibus misterijs loquentem audiamus. Fecit em deus firmamentum rotundum mobile cetera sensibilia continens. Et ex aquis congelatis in modũ cristalli solidauit: et in eo fixa sidera. Spera aũt celi cũ sideribus in ea fixis duob' axis voluit. Quor alter septẽtrionalis boreas: Alter australis nothus dictus voluit ab oriẽte in occidentẽ tãta celeritate: vt nisi planete contra cursum eam tardarent mundi ruinaz faceret. Et artifex mundi: celi naturam aquis temperauit: ne conflagratõne ignis superiorꝭ: elementa inferiora succenderet. Supra nouem celorꝭ orbes id est septem planetas: ⁊ speram octauam quam vocant inerrantem nonumq; orbem qui ratione non sensu deprehensus est: primusq; est inter corpora que mouentur: creditum est decimum celum fixum manens ⁊ quietum: quod motu nullo participet. Neq; hoc tantum creditum a nostris: maxime iuniorꝭ Strabo ⁊ Beda: ꝯ a pluribus etiam hebreorum: pretereaq; a philosophis ⁊ mathematicis quibusdam: E quibus satis duos sit attulisse: Abraam hispanum astrologum maximũ ⁊ ysaac philosophũ: quor vterq; hoc attestatur: quin ⁊ hic ysaac decimũ orbem ab Ezechiele designatum intelligit per zaphirũ in similitudinẽ throni: vt color zaphiri lucis nitorem: throni similitudo immobilitatem significet. Sed redeamus ad Moysem diuidentem aquã ab aquis medio firmamẽto. Triplex em particio corpor sublunariũ. Alia supẽ mediam regionem aeris sunt: suprema. ſ. pars eiusdem elementi ⁊ purissimus ignis quod totum etheris nomine designatur ibi pura immixta ⁊ legitima elemẽta. Alia infra ipam aeris meditulliũ: que apud nos sunt vbi elementuz purum nullum (neq; em purum elementum sensibile) sed mixta omnia ex feculenta crassioreq; parte mundani corporis constãt. Intercedens regio aeris que etiam dicitur firmamẽtum. vnde ⁊ aues sub firmamento celi ab eo volantes introducuntur: ea est regio in qua sublimes ille impressiones apparent: pluuie: niues: fulgura: fulmina: tonitrua: comete ⁊ cetera id genus. Recte igitur nõ solum situ: sed ⁊ nature ꝓprietate hoc firmamentum superiora elementa ab inferioribus: quasi aquas ab aquis discriminat ⁊ distinguit. Supẽ eum pura sunt elementa: infra eam perfecta mixtione ab elementali simplicitate discedunt. Vocauitq; firmamẽtum celum: cum tegat omnia sensibilia ⁊ inuisibilia quod a koylon quod est concauũ deducũt.

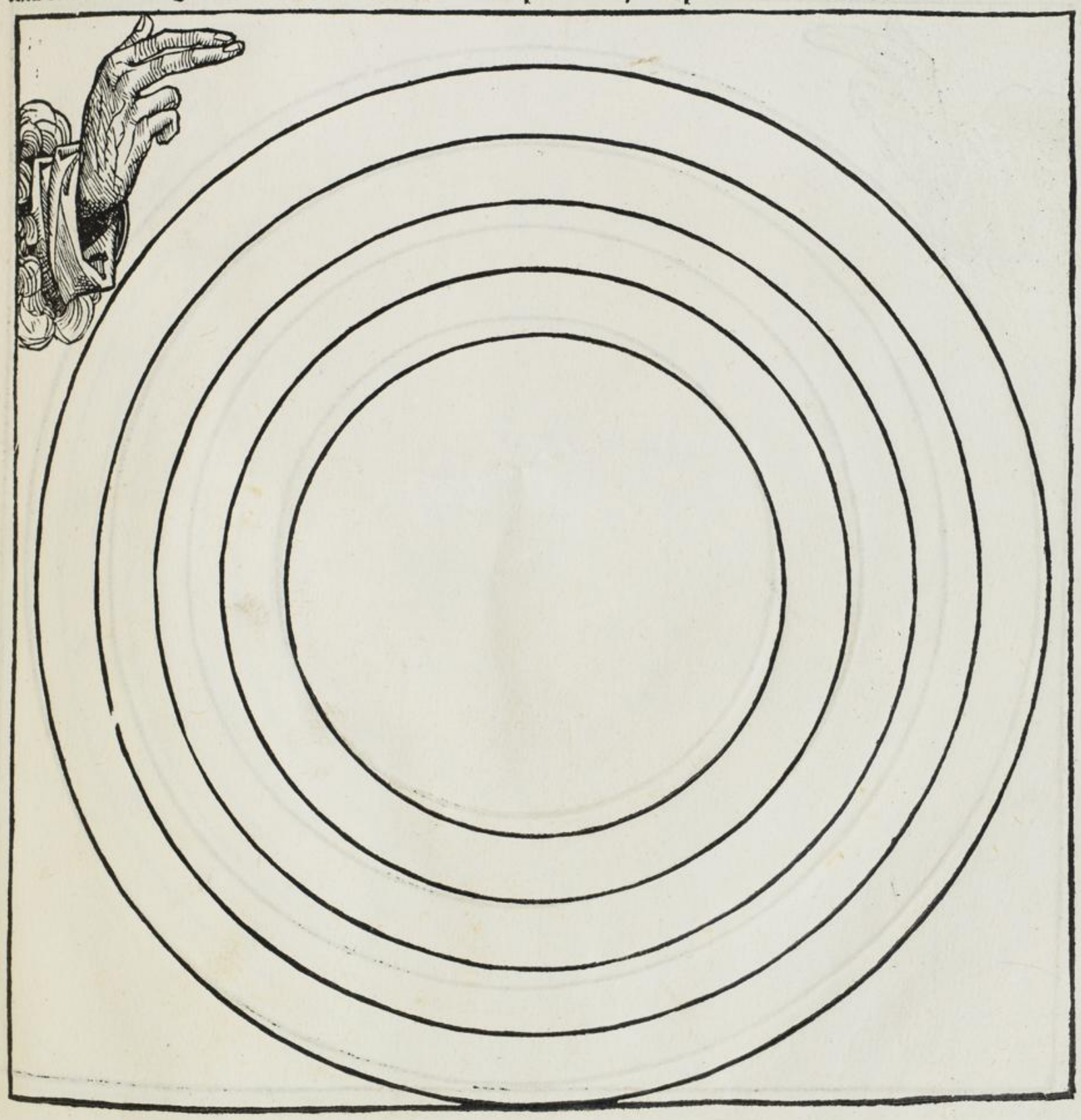

De opere tercie diei.

Tercio die deus aquas sub firmamento in locum vnum cōgregauit ⁊ appareat arida: vocauitq; ari dam terram. Congregatōnes vero aquarum maria appellauit. Videns q̄ bonum esset: ait germi net terra herbam virentem: ⁊ semen facientem: ⁊ lignum pomiferum facientem fructum iuxta gen suum. Post firmamentum de elementorum integritate: ⁊ positura: ⁊ ordine: nos breuiter admonet per col lectionem aquarum ad locum vnum: ⁊ prescriptas mari leges ne terram obruat. Si igitur que inuisibilis olim fuerat terra: futurum est vt sub conspectum veniat: necesse est aquas que sub celo sunt id est sub media aeris regione congregari ad locum vnum id est ad cōmunem mixtionis colluuiem confluentes: certis legi bus tamen: quasi littorubus prescriptam in vnum locum: tanq̄ in matricem coalescere. Neq; enim illud ita est verum: vt nusquā distinctis disclusisq; in locis aque inueniantur. Cum indicum mare ab hircano: hir canum ab adriatico: adriaticum ab Euxino. Innumera preterea fluuiorum: fontium lacuumq; flueta lon gissima locorum inuicem intercapedine dispescantur. Sed ideo ad locum vnum congregate aque dicūtur. Quia particulares he atq; diuise aquarum collectiones vel marine vel fluuiatiles: omnes vt inquit Salo mon ad primarium mare tendentes: in vnum occeani locum vniūtur ⁊ coeunt. Terra autem cum maris vn dis obruitur: nec vtilis nobis: nec visibilis item est: sed tunc ⁊ animalium ⁊ nostris vsibus idonea: cuz ab eo secedens mari magis magisq; sub aspectum venit: tūc fertilis: tunc fecunda. Qd̄ hic a Moyse apertissi me demonstratur. Cum eam simul atq; apparet: ⁊ herbarum ⁊ fruticum et arborum parentem facit. Recte post illam aquarum congregationem terram inducit statim viridem ⁊ florescentem. In medio autem mun di tanq̄ centrum posuit: venis metallorum videlicet auro: argēto: ere: cupro: stanno: plumbo: ferro (quod omnia tomat) dotauit: cunctis quoq; herbarum generibus summa oblectatione in viridi maturitate illico vestiuit. Herbeq; semina: arbores fructus suauissimos produxerunt. Ferūt quoq; eodem die paradisuz ab eo factum id est ortum fecundissimum ⁊ amenissimū: omni genere ligni arborumq;. Quem omni amenita te fontium: ⁊ terre virentium: lignorumq; fructum vberrimū producentium conseruit.

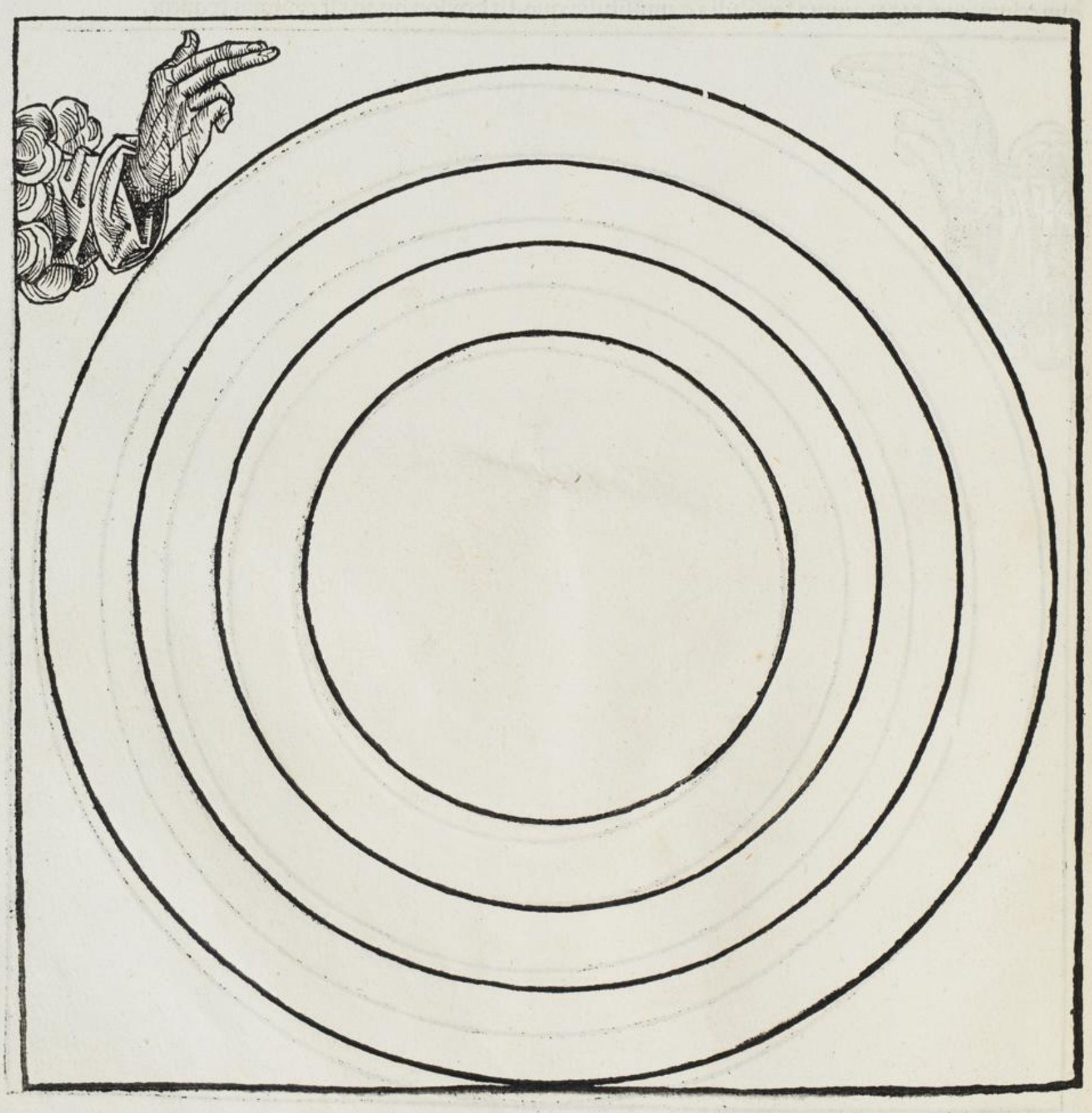

Quarto die dixit deus. Fiāt luminaria in firmamēto celi: ⁊ diuidant diem ⁊ noctē. Et sint in signa ⁊ tpa: ⁊ dies ⁊ ānos: vt luceāt in firmamēto celi ⁊ illuminēt terrā. Et factū ē ita. Fecitq; deus duo luminaria magna: luminare maius: vt pesset diei: ⁊ luminare min⁹: vt pesset nocti ⁊ stellas: vt diuiderent lucē ⁊ tenebras. Moyses ꝓnio celestiū meminit q̄ posuit de⁹ in firmamēto vt lucerēt in celo: ⁊ terrā illuminarēt solē videlicet lunā ⁊ stellas: quib⁹ ipa supior mundi ps ornat: vti terra ornat his q̄ in ea fiunt metallis: plātis: aiantib⁹. Cū ēm de natura firmamēti dixerat: restabat vt de opib⁹ siderū: deq; eor officio disseret: declarās in quē vsum fundata: ⁊ cui muneri delegata a deo fuerint. Celestiū ēm corpor due ī vniuersum manifeste opatōnes mot⁹ ⁊ illūiatio: mot⁹ duplex statuit. Alter mūdi tot⁹ q̄ celū ⁊ ether. 24. horis: p totū spaciū vniuersi pfecto ambitu circūuoluūtur. Alter sider ꝓprius multiplex ⁊ varius. Inter q̄s ꝓncipalis motus solis: q̄ spacio. xij. mensiū zodiaci signa omnia circuit. Ille diē facit: vnde ⁊ diurnus dr: hic autez annū. Reliqui siderū motus varijs tempor interuallis paguntur. Recte igitur ⁊ breuiter nos oīm admonuit Moyses cū dixit posita sidera in firmamēto in dies annos ⁊ tempa. Indicauit pterea expresse reliquā opationē sider. Que ē illuminatio: cū dixit statuta illa vt lucerēt in celo: ⁊ terrā illuminarēt. In hec igitur ministeria ⁊ lune ⁊ solis ⁊ stellar sunt corpa distributa. Sol ēm q̄ oritur in die: licet sit vnus (vn solē esse appellatū Cicero vult videri) q̄ obscuratis siderib⁹ solus appareat. Tamē verū ⁊ pfecte plenitudinis lumē ē: ⁊ calore potissimo: ⁊ fulgore clarissimo illuscescit oīa. Quis ēm stelle innumerabiles micare ac radiare videant: tamē qr non sunt plena ac solida lumīa: nec calorīs pferūt q̄cq̄: nec tenebras multitudine sua vincūt Duo igit ꝓncipalia inuenīūtur. que diuersam ⁊ ꝑriā sibi hnt potestatez calor ⁊ humor: que mirabiliter de⁹ ad sustentāda ⁊ gignenda oīa excogitauit. Altissime hic ptractāde essent q̄stiones: ⁊ q̄ sibi singule iustū volumē exposcerent: quo pacto hec sidera sint in firmamento: an vti ptes eius nobiliores: an vt aialia in suis speris: in aq̄ pisces. iumēta in terris: congressum hic itē locus cū Genethliacis sibi exposceret diuināti per astra: ⁊ ꝓnoscēdi futuros euētus: sciam hinc ꝓfirmātib⁹ q̄ Moyses sidera ī signa posita a deo dixerit: Que rendū hic etiā de natura siderū: de motu: de ꝓncipatu: de lune maculis: deq; omī siderali scientia. Verū quāq; sint pulcra ⁊ digna cognitu. Audiemus fortassis Horacianū illud sed nunc non erat hic locus.

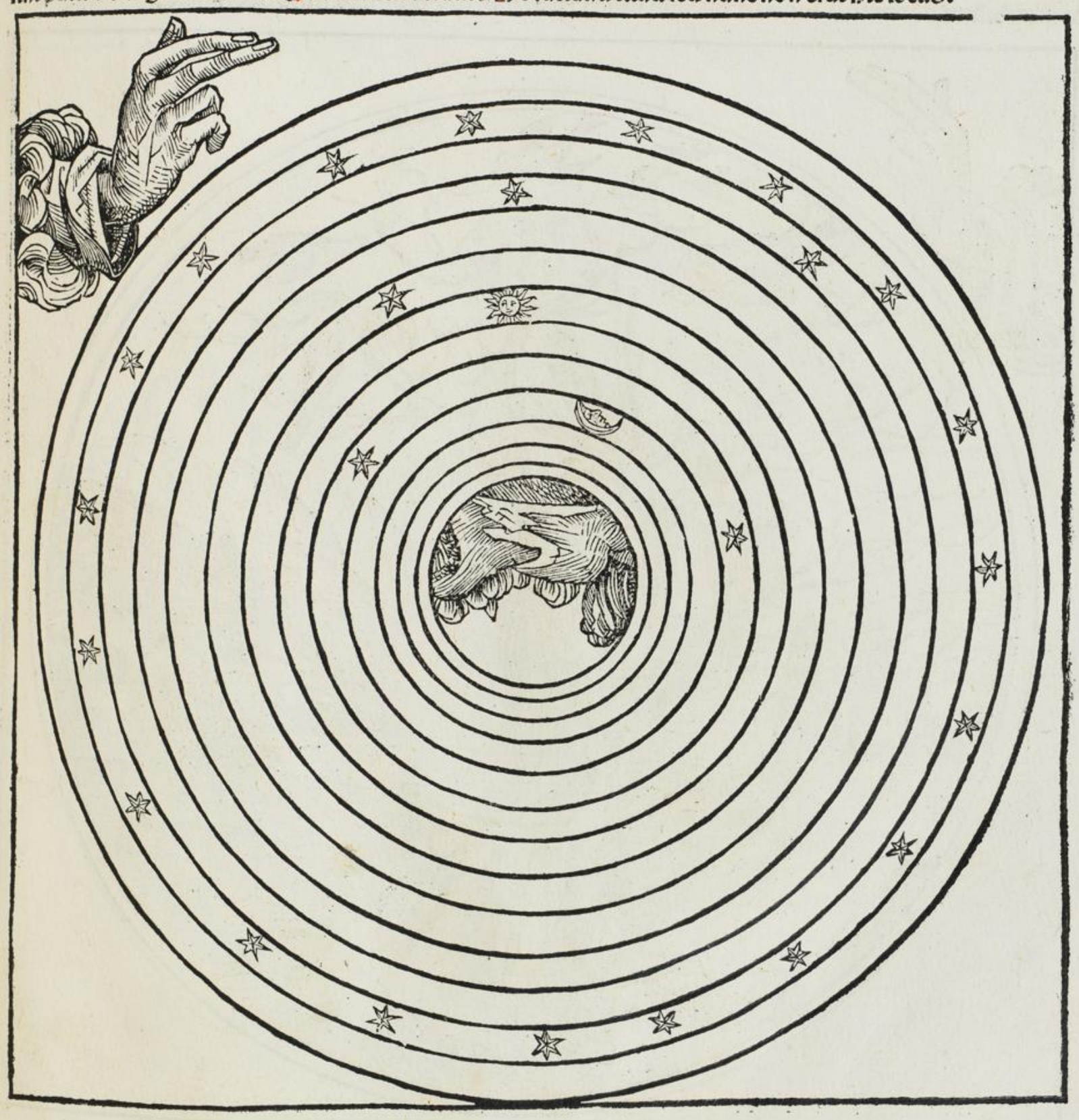

De opere quinte diei.

Quinto die dixit deus: producant aque reptile anime viuentis: ⁊ volatile super terrā sub firmamento celi. Creauitq; de⁹ cete grandia: ⁊ omnem animam viuentem atq; motabilem quas produxerāt aque in species suas: ⁊ omne volatile scōm genus suum. Videns quod esset bonum benedixit eis dicens. Crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete aquas maris: aueseq; multiplicentur super terram. Ornauit igitur eo die deus aerem ⁊ aquam: volatilia dans aeri: natatilia aquis: q̄ reptilia dicuntur: cum impetu quodam se rapiunt. Cete enim grandia ⁊ belluas: maioraq; terrestribus animalibus ex habundātia humoris ⁊ mōstrifica in mari reperiuntur. Et quicquid in vlla parte nature nascitur: ⁊ in mari esse vulgi opinio fert. Manifesta iam que sequuntur de animalium productione: post plantas enim ea sunt mixta que sentiunt ⁊ mouentur: quamq̄ ⁊ in plantis stupidum sensum adscribant pitagorici. Hec aūt animantia que citra omnem controuersiam motu sensuq; participant: ⁊ hic a Moyse: ⁊ in Timeo in volatilia: ⁊ in aquis degētia: ⁊ terrestria distinguūtur. Veniamus igitur ad Moysem qui postq̄ de celestibus dixit terrestrium animaliū meminit ordine cōgruenti: que vel aquas vel terram vel aerem inhabitant. Si tamen inhabitare aerem volucres dici possunt. Relinquamus hic disputationem: quo pacto corpora animalium ex elementis: aut quid sint indite a deo naturis rerū seminarie rationes: sit ne item vita brutorū de sinu educta materie: an diuino potius principio omnis vita proueniat: vt cōstantissime asserit Plotinus: cui sententie fortasse videbit̄ hoc loco ꝓpheta suffragari. Cū postq̄ dixit: producant aque reptile anime viuentis: adiecit postea creauit deus omne animā viuentē: vbi nō id dūtaxat quispiā obseruaret q̄ ⁊ aq̄ ꝓducāt deo iubente: ⁊ deinde etiā deus ꝓducat: verū ⁊ illud qd̄ vbi de dei ope agit̄ scriptū est: creauit deus animā viuentē. vbi aūt de aq̄s: nō aiam. ⁊ reptile aīe viuentis q̄si aquis vehiculū. Inter aīalia terre tria memorat Moyses q̄ in seq̄nti die insinuat. Plurima aūt ⁊ maxima in indico mari aīalia. E quibus balene quaternū iugerū. Et in mari bellue circa solsticia maxime visunt̄. Tūc illic ruūt turbines: tūc imbres: tūc deiecte mōtiū iugis ꝓcelle ab imo vertūt maria. pulsataq; ex ꝓfundo belluas cum fluctibus voluūt. auiū quoq; grādissime ⁊ pene bestiarum generis strucio cameli affrici vel ethiopici altitudinem equitis insidentis equo excedunt: celeritatem vincunt. Multo mirabilius de naturis auium ⁊ piscium ratio experiendi quotidie in varijs locis datur.

Sexta die dixit de⁹. pducat terra aiam viuẽtẽ. iumẽta. ⁊ reptilia. ⁊ bestias terre iuxta spẽs suas. Et vidit de⁹ qd̃ eẽt bonũ: ait. Faciam⁹ hoiem ad imaginẽ ⁊ silitudinẽ nr̃am. Et p̃sit piscib⁹ mar⁄. ⁊ volatilib⁹ celi. ⁊ bestijs vniuerse terre. Et creauit de⁹ hoiem ad imaginẽ ⁊ silitudinẽ suã. Ornatis suprioꝛib⁹ mũdi ptib⁹ tãdẽ sexta die terrã generib⁹ aialiũ ornauit. Inter aialia terre tria memoꝛat moyses. iumẽta. reptilia. ⁊ bestias. In qb⁹ tres dẽias bꝛutoꝝ irrõnabiliũ in cõe nob insinuat. Sũt em̃ bestie q̃ pfecta sunt phãtasia: mediũ iter irrõnalia locũ sortite: eruditi tm̃ ab hoie aut mãsuescere nesciũt. Sũt reptilia q̃ ipfectã hũt phãtasiã: q̃si media iter bꝛuta ⁊ plãtas. Sũt iumẽta q̃ ⁊ si carẽt rõe: disciplinẽ tm̃ hũane q̃q̃mõ capaces cũ sint: rõis aliq̃d pticipare videẽt: mediã q̃si sortita ꝓditõem iter bꝛuta ⁊ hoies. Aialia autẽ varij gener⁄ diffilib⁹ formis. ⁊ magꝝ ⁊ mĩoꝛa vt fierẽt ipauit. Et facta sunt bina. i. diuersi sex⁹ singla. Ex q̃ꝫ fetibus: ⁊ aer: ⁊ terra: ⁊ maria cõpleta sunt. Beditq̃ bis oib⁹ generatim de⁹ alimẽta de terra: vt vsui eẽ hoib⁹ possent. Alia nimiꝝ ad cibos. alia vo ad vestimẽtũ. Que ãt magrũ sunt viriũ: vt i excolẽda terra iuuarent. vñ dicta sunt iumẽta. Hacten⁹ de trib⁹ mũdis: supcelesti: celesti: ⁊ sblũari. Nũc agẽdũ de hoie vt de quarto mũdo. Ita reb⁹ oib⁹ mirabili descptione cõposit⁄: regnũ sibi eternũ pare cõstituit. Et innũerabiles aias p creare. qb⁹ imoꝛtalitatẽ daret. Tũ fecit ipe simulaq̃ sensible atq̃ itelligẽs. i. ad imaginis sue formã. q̃ nihil pt eẽ pfecti⁹: hoiem figurauit ex limo terre: vñ hõ nũcupat⁹ ẽ. q̃ fit fact⁹ ex humo. De⁹ rerũ oim machinator fecit hoiem (qd̃ Cicero q̃ꝫuis expers celestiũ lr̃aꝝ: vidit tm̃) q̃ libꝛo de legib⁹ p̃mo h̃ idẽ tradidit qd̃ ꝓbe Cui⁹ verba sbiecim⁹. Hoc aial pudũ: sagax: mltiplex: acutũ: memoꝛ: plenũ rõis ⁊ ꝓsilij quẽ vocam⁹ hominẽ: pclara q̃dã ꝓditõe generatũ eẽ a summo deo solũ. Est em̃ ex tot aiantiũ generib⁹ atq̃ natur⁄: pticeps rõis ⁊ cogitatõis: cũ cetera sint oia exptia. Est ãt plerũq̃ ꝓsuetudo a regib⁹ vsurpata ⁊ p̃ncipib⁹ terre: vt si forte magnificã ⁊ nobilẽ citatẽ ꝓdiderit. iã vrbe absoluta imaginẽ suã i medio illi⁹ visendã oib⁹ spectãdãq̃ ꝓstituãt. Haut aliter p̃ncipẽ oim deũ fecisse videẽ⁹. q̃ tõ mõdi machĩa ꝓstructa: postremũ oim hoiem in medio illi⁹ statuit ad imaginẽ suã ⁊ silitudiẽ formatũ. vt libeat exclamare illd̃ mercurij. Magnũ o asclepi miracl̃m ẽ hõ. Hoc pcipuo noie glriari hũana ꝓditio p̃t: q̃ ẽt fetm̃: vt fruire illi: nulla creata sba dedignet: huic terra ⁊ elemẽta: huic bꝛuta sunt p̃sto: ⁊ famulãt. huic militat celũ. huic salutẽ pcurãt ãgelice mẽtes. Nec mirũ alicui videri debet: amari illũ ab oñibus. In quo oñia suũ aliq̃d: Immo se tota ⁊ sua oñia agnoscũt.

De sanctificatione septime diei
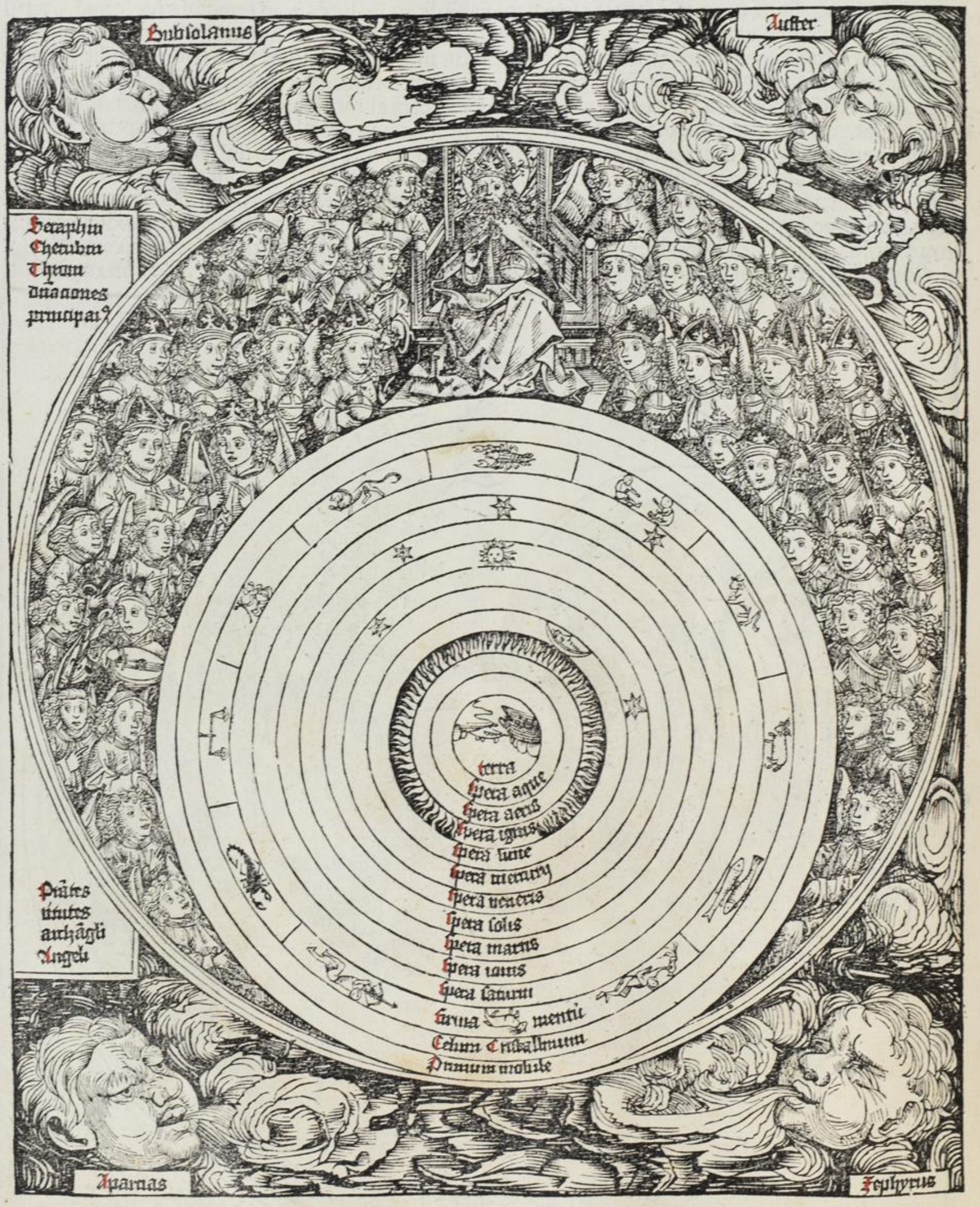
Consummato igitur mundo: per fabricam diuine solercie sex dierum. Creati enim dispositi ⁊ ornati tandem pfecti sunt celi ⁊ terra. Compleuit deus gloriosus opus suum: ⁊ requieuit die septimo ab operibus manuum suarum: postq cunctum mundum: ⁊ omnia que in eo sunt creasset: non quasi operando lassus: sed nouam creaturam facere cessauit: cuius materia vel similitudo non precesserit. Opus enim propagationis operari non desinit. Et dominus eidem diei benedixit: ⁊ sanctificauit illum: vocauitq ipsum Sabatum quod nomen hebraica lingua requiem significat. Eo qꝯ in ipso cessauerat ab omni opere qd patrarat. Unde ⁊ Judei eo die a laboribus proprijs vacare dignoscuntur. Quem ⁊ ante legez certe gentes celebrem obseruarunt. Jamq ad calcem ventum est operum diuinorum. Illum ergo timeamus: amemus: ⁊ veneremur. In quo sunt omnia siue visibilia siue inuisibilia. Et a domino celi: domino bonorum omnium. Cui data omnis potestas in celo ⁊ in terra. Et presentia bona: quatenus bona sint. Et veram eterne vite felicitatem queramus.